

Інна Вікторівна ДЕМ'ЯНЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
викладач кафедри фінансів
Національний університет харчових технологій
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01601, Україна
E-mail: info@nuft.edu.ua.
Телефон: +380442895472

Юлія Олександрівна КУЛЬБАЧ

Національний університет харчових технологій
вул. Володимирська, 68, м. Київ, 01601, Україна
E-mail: info@nuft.edu.ua.
Телефон: +380442895472

ОСОБЛИВОСТІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У 2013 РОЦІ

Дем'яненко, І. В. Особливості монетарної політики України у 2013 році [Текст] / Інна Вікторівна Дем'яненко, Юлія Олександрівна Кульбач // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 2. – С. 41-47. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Визначено сутність фінансової політики з позицій системи мобілізації фінансових ресурсів та їхнє подальше використання для задоволення різноманітних потреб держави, підприємницьких структур і населення. Досліджено окремі складові фінансової політики, а саме - бюджетну та кредитну, які проводяться державою. Розкрито значення політики у сфері грошового обігу та кредитування як основного регулятора стабільності економічного розвитку, цінової стабільності, стабільності обмінного курсу, збалансованості платіжного балансу, зростання добробуту населення. Особлива увага звертається на державний гарантований борг, що забезпечує розширене відтворення і сприяє нарощенню виробничих потужностей підприємств, збільшує рівень зайнятості населення, та банківській системі, яка мобілізує тимчасово вільні грошові кошти, які виникають на основі повного обороту промислового та торгового капіталу, та особисті заощадження населення і спрямовує їх на розвиток економіки. Визначено вплив монетарної політики, яка проводиться державою, на загальний розмір ВВП та запропоновано шляхи для підтримки подальшого економічного зростання країни загалом, а саме - створення сприятливих умов для функціонування суб'єктів господарської діяльності через зменшення податкового тиску, прийняття антимонопольного законодавства та створення відповідних органів для здійснення контролю над дотриманням цих нормативно правових актів, забезпечення підтримки малого та середнього бізнесу за рахунок дотацій для запобігання масовому банкрутству; надання гарантованого кредиту для забезпечення ефективної діяльності підприємств шляхом зменшення системних ризиків та підтримка розширеного відтворення основних засобів, упровадження нових, більш продуктивних технологій, ноу-хау та інше; збільшення обсягів кредитування суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. Аналізується динаміка індексу споживчих цін з 2007 року по жовтень 2013, досліджується структура державного гарантованого боргу, величина депозитів та загальних обсягів кредитування банків у національній та іноземній валюті. Дослідження проводяться за допомогою використання аналітичного, статистичного методів, вертикального і горизонтального аналізу. За результатами аналізу визначено необхідність подальшої підтримки розвитку економічних процесів за допомогою держави та надання гарантованих кредитів і заохочення населення до інвестиційної політики, що дасть можливість залучити більший обсяг фінансових ресурсів.

Ключові слова: фінансова політика; бюджетна політика; грошово-кредитна політика; гарантований борг; депозит; кредит; індекс споживчих цін; ВВП.

ОСОБЕННОСТИ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ В 2013 ГОДУ

Аннотация

Определена сущность финансовой политики в разрезе системы мобилизации финансовых ресурсов и их дальнейшее использование для удовлетворения разнообразных потребностей государства, предпринимательских структур и населения. Исследованы отдельные составляющие финансовой политики, а именно бюджетная и кредитная, проводимые государством. Раскрыто значение политики в сфере денежного обращения и кредитования как основного регулятора стабильности экономического развития, ценовой стабильности, стабильности обменного курса, сбалансированности платежного баланса, роста благосостояния населения. Особое внимание уделяется государственному гарантированному долгу, который обеспечивает расширенное производство и способствует наращиванию производственных мощностей предприятий, увеличивает уровень занятости населения, и банковской системе, которая мобилизует временно свободные денежные средства, возникающие на основе полного оборота промышленного и торгового капитала, и личные сбережения населения и направляет их на развитие экономики. Определено влияние монетарной политики, проводимой государством, на общий размер ВВП, и предложены пути для поддержки дальнейшего экономического роста страны в целом, а именно - создание благоприятных условий для функционирования субъектов хозяйственной деятельности для уменьшения налогового давления, принятие антимонопольного законодательства и создание соответствующих органов для осуществления контроля над соблюдением этих нормативно-правовых актов, обеспечение поддержки малого и среднего бизнеса за счет дотаций для предотвращения массового банкротства; предоставление гарантированного кредита для обеспечения эффективной деятельности предприятий путем уменьшения системных рисков и поддержка расширенного воспроизводства основных средств, внедрение новых, более производительных технологий, ноу-хау и прочее; увеличение объемов кредитования субъектов хозяйственной деятельности банковскими учреждениями. Анализируется динамика индекса потребительских цен с 2007 года по октябрь 2013, исследуется структура гарантированного государственного долга, величина депозитов и общих объемов кредитования банков в национальной и иностранной валюте. Исследования проводятся с помощью использования аналитического, статистического методов, вертикального и горизонтального анализа. По результатам анализа определена необходимость дальнейшей поддержки развития экономических процессов с помощью государства и предоставление гарантированных кредитов и поощрение населения к инвестиционной политике, что даст возможность привлечь больший объем финансовых ресурсов.

Ключевые слова: *финансовая политика; бюджетная политика; денежно-кредитная политика; гарантированный долг; депозит; кредит; индекс потребительских цен; ВВП.*

Inna Viktorivna DEMYANENKO

PhD in Economics, Associate Professor,
Lecturer of Department of Finance,
National University of Food Technologies
Volodymyrska str., 68, Kyiv, 01601, Ukraine
E-mail: info@nuft.edu.ua.
Phone: +380442895472

Yulia Oleksandrivna KULBACH

National University of Food Technologies
Volodymyrska str., 68, Kyiv, 01601, Ukraine
E-mail: info@nuft.edu.ua.
Phone: +380442895472

FEATURES OF MONETARY POLICY OF UKRAINE IN 2013

Abstract

The essence of financial policy from the standpoint of the mobilization of financial resources and their subsequent use to meet the diverse needs of the state, business entities and the public is defined in the article. The individual components of financial policies are investigated. Namely, they are fiscal and credit which are held by the state. The significance of policy in the monetary and lending as the main regulator of stability and economic development,

price stability, exchange rate stability, balance of payments balance, increase welfare is considered. Particular attention is paid to the government guaranteed debt, which provides expanded production and contributes to increasing of production capacities, increases the employment rate and the banking system that leverages temporarily idle funds arising from a complete turnover of the industrial and commercial capital, and personal savings and directs them to the development of the economy. The influence of the monetary policy pursued by the state, the overall size of the GDP and the ways to support further economic growth in general - namely, creating favorable conditions for the operation of economic activities by reducing the tax burden, the adoption of competition law and the establishment of appropriate bodies to monitoring of compliance with these regulations, providing a support for SMEs through grants to prevent massive bankruptcies ; providing a guaranteed loan to ensure the efficient operation of businesses by reducing systemic risk and support the expanded reproduction of fixed assets, the introduction of new, more productive technologies, know-how , etc.; increasing of lending business entities banks. It is analysed the dynamics of consumer price index from 2007 to October 2013. It is examined the structure of government guaranteed debt, the value of deposits and total loans of banks in national and foreign currency. The research is carried out by means of analytical, statistical methods, the vertical and horizontal analysis. The analysis has identified the need to further support of the development of economic processes by using state-guaranteed loans and providing and encouraging people to investment policy that will enable to attract more financial resources.

Keywords: *financial policy; fiscal policy; monetary policy; guaranteed debt; deposit; credit; Consumer Price Index; GDP.*

JEL classification: E590

Вступ

Фінансова політика держави - це досить складна сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади, яка передбачає заходи, методи і форми організації та використання фінансів для забезпечення її економічного і соціального розвитку. Своє конкретне втілення фінансова політика знаходить у чинній системі мобілізації фінансових ресурсів та їх використання для задоволення різноманітних потреб держави, підприємницьких структур і населення.

Фінансова політика – це комплекс дій і заходів, що здійснюється державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей.

Фінансова політика - явище багатопланове і певною мірою інтегроване. Вона містить як самостійні складові частини – бюджетну, податкову, кредитну, грошову, валютну, інвестиційну політику, так і певні напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку, співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями тощо.

Перед сучасною фінансовою політикою стоїть завдання щодо забезпечення умов для розвитку економіки загалом і в цьому контексті формування фінансових ресурсів країни, зокрема задля забезпечення стійких показників економічного зростання [1, с. 26].

У фаховій літературі категорія фінансової політики розглядається як один із комплексів інструментів впливу держави на економіку, а також форма реалізації функцій фінансів.

Основним ринковим регулятором стабільності економічного розвитку є державна грошово-кредитна політика. Саме вона визначає напрями і можливості регулювання економіки монетарними методами. В окремих випадках як синонім грошово-кредитної політики вживається поняття “монетарна політика”, яка базується на спроможності грошово-кредитної системи впливати на грошову пропозицію та, відповідно, на відсоткову ставку, а через неї – на інвестиції та реальний дохід [2, с. 83].

Грошово-кредитну політику доцільно визначити як сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які здійснює держава, з метою регулювання інфляції, забезпечення зайнятості і збалансування платіжного балансу. Для успішного проведення грошово-кредитної політики потрібні певні умови, а саме - високий рівень розвитку ринкових відносин між усіма учасниками ринку та розвиток дворівневої банківської системи.

Політика у сфері грошового обігу та кредиту має велике значення для кожної країни, оскільки шляхом регулювання пропозиції грошей вона спрямована на ефективне функціонування економіки і її ключовими цілями є цінова стабільність, стабільність обмінного курсу, інтенсифікація економіки, забезпечення зайнятості, збалансування платіжного балансу, зростання добробуту населення.

У Законі України “Про Національний банк України” грошово-кредитна політика визначається як “комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України та забезпечення зайнятості”.

Під нею розуміється не лише грошово-кредитна і валютна політика, що проводиться центральним банком, але й політика уряду в частині: фінансування дефіциту держбюджету за рахунок позик, використання профіциту бюджету для “стерилізації” грошової пропозиції, емісії і погашення державних цінних паперів, надання бюджетних кредитів і кредитів інститутів розвитку підприємств, субсидування бюджетом процентних ставок, допомога банкам.

Відповідно до законодавства, як критерій оцінки досягнення головної цілі грошово-кредитної політики, використовується показник індексу споживчих цін у річному вимірі. Цей показник у 2013 – 2014 роках має стабілізуватися в діапазоні 4 – 6 %, а починаючи з 2015 року – утримуватись у межах 3-5 % [3].

Таблиця 1. Динаміка індексу споживчих цін

Рік	Індекс споживчих цін, %	Індекс цін виробника, %
2007	117,9	123,3
2008	122,3	123
2009	111,5	114,3
2010	109	118,7
2011	103,5	114,2
2012	99,5	100,3
жовтень 2013	100	102,3

**За даними Державного комітету статистики [6].*

Таким чином, як видно з діаграми, індекс споживчих цін набув тенденції до зменшення, що свідчить про зниження рівня інфляції, і у 2012 році досяг 99,5 %, що, порівняно з попереднім роком, менше на 4 %. У 2013 році показник збільшився на 0,5 % і у жовтні становив 100 % [5-6].

Однією із функцій держави є забезпечення та підтримка економічного розвитку. Існує багато шляхів для досягнення цього завдання, а саме:

- створення сприятливих умов для функціонування суб'єктів господарської діяльності, реалізується через зменшення податкового тиску, прийняття антимонопольного законодавства та створення відповідних органів для здійснення контролю над дотриманням цих нормативно-правових актів, забезпечення підтримки малого та середнього бізнесу за рахунок дотацій для запобігання масовому банкрутству;
- надання гарантованого кредиту для забезпечення ефективної діяльності підприємств шляхом зменшення системних ризиків та підтримка розширеного відтворення основних засобів, упровадження нових, більш продуктивних технологій, ноу-хау та інше;
- збільшення обсягів кредитування суб'єктів господарської діяльності банківськими установами.

Залучення зовнішніх державних позик, як правило, впливає на економічне зростання, економічну активність у країні, оскільки воно стимулює як споживання, так і інвестиції у виробництво. До того ж додаткові фінансові позики дають поштовх внутрішньому виробництву, що сприяє нарощенню виробничих потужностей та підвищенню рівня зайнятості, а з іншого боку збільшують навантаження на державний бюджет.

Державний борг є методом мобілізації ресурсів до державного бюджету, інструментом регулювання грошово-кредитної сфери та платіжного балансу країни [7, с. 46].

Через централізований фонд (державний бюджет) мобілізуються шляхом державного кредиту ресурси, що формують державний борг, який становить як суму зобов'язань самої держави, так і суму тих зобов'язань, де держава виступає гарантом, тобто де вона не є позичальником, але змушена надавати гарантії за зобов'язаннями економічних суб'єктів, перш за все, державних підприємств, організацій, установ, щоб вони мали можливість залучати кошти на внутрішньому та зовнішньому фінансовому ринку для здійснення відповідних фінансово-економічних заходів щодо своєї операційної та інвестиційної діяльності. Сума державних гарантій забезпечує процеси розвитку виробничої сфери економіки країни.

Отже, обсяг гарантованого боргу протягом 2008-2012 років поступово зростав і у 2012 році становив 116229 млн. грн, тобто збільшився на 9,47 %. У структурі гарантованого боргу основна частина припадає на зовнішній гарантований борг, але ця частка, починаючи з 2010 року, спадала і у 2012 році дорівнювала 86 %, що менше на 2 % порівняно з попереднім роком [5-6].

Залучення зовнішніх державних позик, як правило, впливає на економічне зростання, економічну активність у країні, оскільки воно стимулює як споживання, так і інвестиції у виробництво. До того ж додаткові фінансові позики дають поштовх внутрішньому виробництву, що сприяє нарощенню

виробничих потужностей та підвищенню рівня зайнятості, а з іншого боку збільшують навантаження на державний бюджет [8, с. 36].

Таблиця 2. Структура державного гарантованого боргу

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Темп зростання у 2012 р. проти 2011 р., %
Гарантований борг:	90908	108828	115848	106243	116299	9,47
Внутрішній структура, %	14063	13895	12241	12053	16215	34,53
Зовнішній структура, %	76845	94932	103608	94190	100084	6,26
	84,5	87,2	89,4	88,7	86,06	-2,64

* За даними Державного комітету статистики [6].

Високі темпи зростання боргових зобов'язань як наслідок збереження високого рівня бюджетного дефіциту неминує зменшує довіру до уряду з боку вітчизняних та іноземних інвесторів, а отже, призводить до зростання відсоткових ставок (як плата за ризик) і подальшого загострення бюджетних проблем — зростання видатків держави на обслуговування своїх зобов'язань, до необхідності скорочення видатків, на пов'язаних із виплатою відсотків, або ж необхідності нових запозичень, підвищення податків [9, с. 94].

Мобілізація тимчасово вільних грошових коштів у децентралізовані фонди забезпечується за допомогою банківської системи завдяки грошово-кредитній політиці, що запроваджується на фінансовому ринку. Основну суму залучених коштів становлять тимчасово вільні грошові кошти, які виникають на основі повного обороту промислового та торгового капіталу, та особисті заощадження населення [10, с. 65].

Таблиця 3. Обсяг залучення депозитів у банках України

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	I півріччя 2013 р.	Темп зростання у 2012 р. проти 2011 р., %
У національній валюті	300209	349768	386691	470613	509775	527091	13,8
В іноземній валюті	433801	367772	337314	322664	299564	305385	19,2
Усього	734010	717540	724005	793277	809339	832476	16,1
Обсяг депозитів фізичних осіб	215553	211439	271789	307482	365854	410589	19,0
Обсяг депозитів юридичних осіб	142215	116303	142062	181654	202027	201824	11,2

* За даними Міністерства фінансів України.

Загальний обсяг депозитів у банках України станом на 01.07.2013 р. склав 612,4 млрд. гривень, збільшившись порівняно з початком року на 7,8 % (або на 44,5 млрд. гривень). При цьому, депозити в національній валюті збільшились на 15,2 % (або на 48,5 млрд. гривень) до 368,3 млрд. гривень, а в іноземній валюті – зменшились на 1,6 % (або на 3,9 млрд. гривень) до 244,1 млрд. гривень [5-6].

Більшу частину 2011 року грошово-кредитна політика була досить помірною. Натомість у 2012 році із закріпленням позитивних тенденцій у динаміці споживчих цін грошово-кредитна політика набула стимулюючої спрямованості. У цей період для неї характерним було постійне вжиття заходів,

спрямованих на сприяння економічному зростанню через створення умов для активізації кредитної діяльності банків.

Події останньої світової економічної та фінансової кризи довели, що цінова стабільність є необхідною, але не достатньою умовою досягнення стратегічних цілей економічного розвитку. З огляду на це грошово-кредитна політика спрямовується на сприяння стабільності банківської системи та підтримку економічної політики Кабінету Міністрів України, спрямованої на економічне зростання. Національний банк у межах своїх можливостей сприятиме зростанню обсягів кредитування реального сектору економіки.

Таблиця 4. Обсяг кредитів, наданих банками в економіку країни

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	I півріччя 2013 р.	Темп зростання у 2012 р. проти 2011 р., %
У національній валюті	300209	349768	386691	470613	509775	527091	8,3
В іноземній валюті	433801	367772	337314	322664	299564	305385	-7,2
Усього	734010	717540	724005	793277	809339	832476	2,0
Обсяг кредитів фізичних осіб	273800	235332	204403	196244	183117	185353	-6,7
Обсяг кредитів юридичних осіб	460209	482208	519603	597033	625223	647123	4,7

**За даними Міністерства фінансів України.*

За оперативною інформацією Національного банку, загальний обсяг кредитних ресурсів, наданих банками в економіку України, за I півріччя 2013 року збільшився на 2,9 % (або на 23,1 млрд. гривень), склавши 832,5 млрд. гривень. При цьому, обсяг кредитів, наданих у національній валюті збільшився на 3,4 % (або на 17,3 млрд. гривень) до 527,1 млрд. гривень [5-6].

Таким чином держава здійснює ефективну фінансову політику, складовою якої є грошово-кредитна, яка взяла курс на покращення економіки країни, сприяючи розвиткові суб'єктів господарської діяльності. І підтвердженням цього є збільшення обсягів ВВП.

Таблиця 5. Динаміка ВВП країни у 2008-2012 роках

Рік	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Абсолютне відхилення	Темп зростання	Номінальний ВВП в USD (в млн. дол.)	Абсолютне відхилення	Темп зростання
2008	948056	227325	31,54 %	179382	36663	25,69 %
2009	913345	-34711	-3,66 %	117152	-62230	-34,69 %
2010	1082569	169224	18,53 %	136420	19268	16,45 %
2011	1316600	234031	21,62 %	165239	28819	21,13 %
2012	1408889	92289	7,01 %	176308	11069	6,70 %

**За даними Міністерства фінансів України.*

Особливо високий темп зростання спостерігалися у 2008 році, який становив близько 26 %, у 2009 році у зв'язку з настанням світової фінансової кризи номінальна вартість ВВП зменшилася приблизно на 35 % і становила 913345 млн. грн, починаючи з 2010 року тенденція до зростання відновлюється і у 2012 році ця величина досягнула 1408889 млн. грн.

Список літератури

1. Даниленко, Л. І. Фінансово-кредитні важелі державного регулювання економіки [Текст]: навч. посіб. / Л. І. Даниленко. – К. – 2002. – С. 160.
2. Свіридов, Є. Ю. грошово-кредитна і бюджетна політика як чинники економічної безпеки держави [Текст] / Є. Ю. Свіридов // Проблеми розвитку і вдосконалення фінансової системи. – 2012. – С. 83-89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua>.
3. Основні засади грошово-кредитної політики НБУ на 2013 рік. Рішення Ради НБУ від 05.09.2012 р. № 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Сергієнко Л. К. Сучасний стан та перспективи розвитку бюджетної політики України [Текст] / Л. К. Сергієнко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. - № 2. – С. 56-60.
5. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua.
7. Козюк, В. В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України [Текст] : монографія / В. В. Козюк. – Тернопіль, 2002. – С. 238.
8. Кондрат, І. Ю. Прогнозування показників державного боргу як фактора економічної безпеки України [Текст] / І. Ю. Кондрат, С. Я. Фаріон // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – вип. 21/9. – С. 36.
9. Чузулов, І. Я. Теоретичні основи бюджетного регулювання [Текст]: навч. посіб. / І. Я. Чузулов. – К. – НДФІ. – 2005. – С. 194.
10. Дзюблюк, О. В. Фінансова сутність банків як основа ефективного функціонування кредитної системи [Текст] : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль, 2009. - С. 257.

References

1. Danilenko, L. I. (2002). *Financial and credit leverage of state regulation of the economy*. Kyiv.
2. Sviridov, E. Y. (2012). *Monetary and fiscal policy as factors of economic security state. Problems of development and improvement of the financial system, 83-89*. Retrieved April 15, 2014, from <http://arhive.nbuv.gov.ua>.
3. *Basic principles of monetary policy of the NBU in 2013. (2012). Decision of the National Bank of 05.09.2012 number 16*. Retrieved April 15, 2014, from <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Sergienko, L. K. (2012). *Current status and prospects of fiscal policy in Ukraine. Foreign trade: business, finance, and law, 2, 56-60*.
5. *Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved April 15, 2014, from <http://www.rada.gov.ua>.
6. *Official website of the State Statistics Committee of Ukraine*. Retrieved April 15, 2014, from ukrstat.gov.ua.
7. Kozyuk, V. (2002). *Public debt in a market economy transformation of Ukraine*. Ternopil.
8. Kondrat, I. J. & Farion, S. Y. (2011). *Forecasting of public debt as a factor of economic security of Ukraine. Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine. 21/9, 36*.
9. Chuhulov, I. (2005). *Theoretical basis of budgetary control*. Kyiv : NDFI.
10. Dzyublyuk, O. V. & Mikhailyuk, R. V. (2009). *The financial nature of banks as the basis for effective functioning of the credit system*. Ternopil.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2014 р.